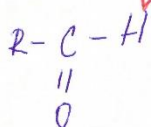

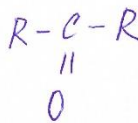
3. KARBONYLOVÉ SLOUČENINY

ALDEHYDY

např. HCHO

KETONY

např. CH₃-CO-CH₃

1. ALDEHYDY

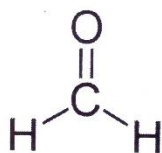
- na 'zvoslovi' = uhlíkový + (-al) - např. methanal

- nebo LATINSKÝ název zbytku + slovo aldehyd - formaldehyd, acetaldehyd

methanal

formaldehyd

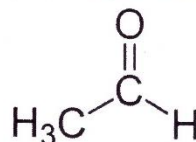
HCHO

ethanal

acetaldehyd

CH₃-CHO

2. KETONY

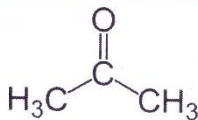
- na 'zvoslovi' = uhlíkový + (-on) - např. propanon

nebo uhlíkový zbytek + keton (dimethylketon)

propanon

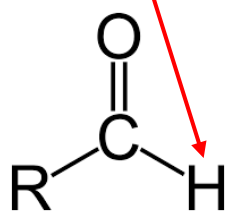
aceton

dimethylketon

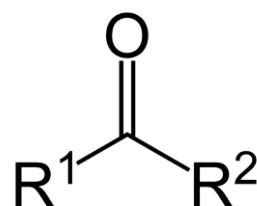
B. Karbonylové sloučeniny

ALDEHYDY

např. HCHO

KETONY

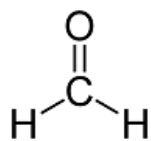
např. CH₃-CO-CH₃

1. Aldehydy

- názvosloví = uhlovodík + **-al** - např. **methanal**
- nebo LATINSKÝ název zbytku + slovo aldehyd
  - např. formaldehyd, acetaldehyd

methanal

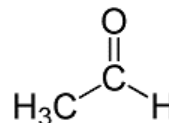
formaldehyd
HCHO

- plyn - bezbarvý, jedovatý, páchnoucí, žíravý, rakovinotvorný
- 40% vodní roztok = **formalin** (konzervační činidlo - biologické preparáty)
- výroba barviv, plastů

ethanal

acetaldehyd
CH₃-CHO

- kapalina - bezbarvá, hořlavá, páchnoucí
- meziprodukt odbourávání alkoholu v lidském těle -> nevolnost

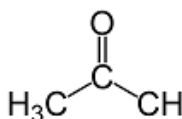
2. Ketony

- názvosloví = uhlovodík + **-on** - např. **propanon**
- nebo uhlovodíkový zbytek + keton - např. dimethylketon

propanon

aceton

dimethylketon

- kapalina - bezbarvá, těkavá, hořlavá, páchnoucí, páry se vzduchem výbušné
- ředidlo, rozpouštědlo, výroba plastů
- malé množství v krvi, stoupá při hladovění, požití hodně cukru nebo některých nemocích

C. KARBOXYLOVÉ KYSELINY

= karbonylová skupina $\text{C}=\text{O}$ i hydroxylová skupina OH

Názvoslovi: kyselina + název uhlovodíku + -ová

- např. kys. methanová

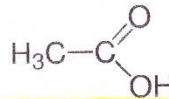
často třídlní názvy:

k. mravenčí = methanová
k. octová = ethanová
k. propionová = propanová
k. máselná = butanová

k. mravenčí
(k. methanová)

k. octová
(k. ethanová)

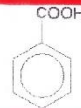
k. mléčná
(k. 2-hydroxypropanová)

k. citronová

k. máselná
(k. butanová)

k. benzoová

mastné kyseliny

k. palmitová $\text{C}_{15}\text{H}_{31}\text{COOH}$

k. stearová $\text{C}_{17}\text{H}_{35}\text{COOH}$

k. olejová $\text{C}_{17}\text{H}_{33}\text{COOH}$

aminokyseliny

soli
karboxykyselin

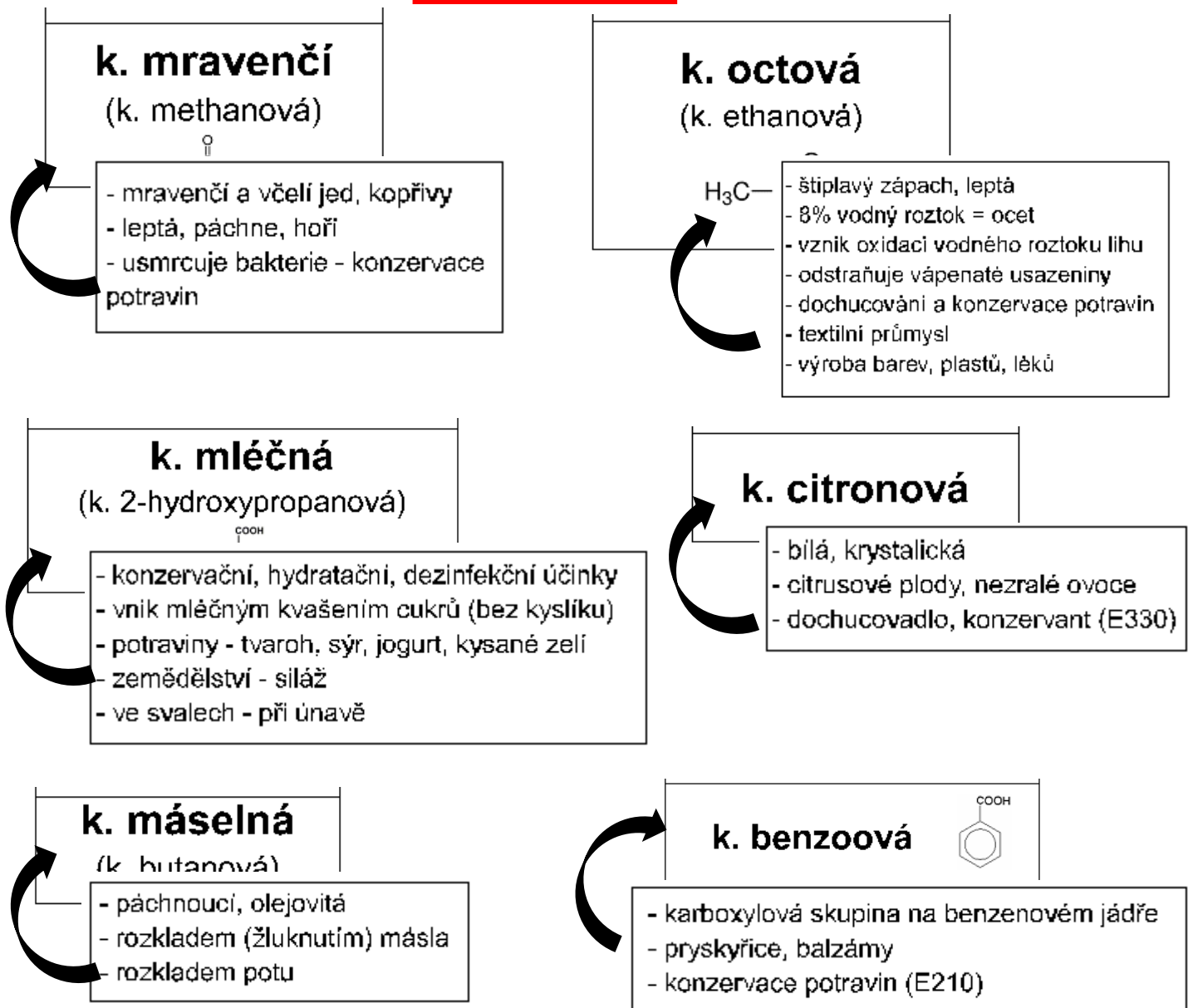
C. Karboxylové kyseliny

= karbonylová skupina **-C=O** i hydroxylová skupina **-OH**

Názvosloví:

kyselina + název uhlovodíku + -ová -např. kyselina methanová

- často triviální názvy: k. mravenčí = methanová
k. octová = ethanová
k. propionová = propanová
k. máselná = butanová

mastné kyseliny

k. palmitová $C_{15}H_{31}COOH$

k. stearová $C_{17}H_{35}COOH$

- součástí pevných tuků (palmitová - kokosový tuk, stearová - hovězí lůj)
- výroba svíček, leštidel, mýdel, kosmetiky

k.olejová $C_{17}H_{33}COOH$

- v olejích (až 80% olivového oleje)
- nenasycená = má dvojnou vazbu
- výroba mýdel, kosmetika

aminokyseliny

- kromě skupiny $COOH$ mají ještě aminoskupinu NH_2
- 20 základních tvoří bílkoviny

soli

karboxykyselin

- octan hlinitý - obklady na otoky
- octan sodný - hřejivé polštářky

ESTERY KARBOXYLOVÝCH KYSELIN

- reakce karboxylové kyseliny + alkoholu → ester + voda = esterifikace

ethyl ester kyseliny octové

- součást tuků a vosků

estery s kratšími řetězci
wosky
tuky

Estery karboxylových kyselin

reakce karboxylové kyseliny a alkoholu, vzniká ester + voda

ethyl ester kyseliny octové

- součást tuků a vosků

estery s kratšími řetězci
wosky
tuky

- kapaliny příjemné vůně
- ve vodě nerozpustné
- parfemovací látky v potravinářství a kosmetice
- estery vyšších karbox. kyselin (delší řetězce)
- rostlinné vosky - ochrana listů a plodů
- živočišné vosky - včelí vosk
- estery vyšších karboxylových kyselin a glycerolu